

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 3. junija 1868. ~

Gospodarske stvari.

Smerekin kupec (knaver)

in pomočki zoper njega.

Poslovenjeno po spisu gosp. J. Vokavn-a. *)

Skoraj povsod, kodar drevesa rastejo, se nahaja žival, kateri se pravi skorjin kupec (Borkenkäfer). V vsakem drevesu pa nima enake lastnosti, torej imamo več plemen te živali. Rajši se zdržuje v hojevjem kakor listnatem drevju in le malokteri v obojem drevju. Eni kukci se plodijo kar v starih, drugi pa v obojih drevesih. Nekteri kvarijo kar skorjo, drugi rovajo v lesu, drugi imajo svoja gnezda med skorjo in lesom, to je, v ličji. Kupec, ki v ličji svoje gnezdo dela, je najškodljivejši. Ličje je za drevesno življenje najpotrebnejše. Skoz ličje se sok, iz katerega se drevo redi, pretaka v listje, ter iz listja nazaj v veje in deblo, in ako se to pretakanje ustavi, skisa in spridi se sok, potem pa drevo začne hirati in sušiti se.

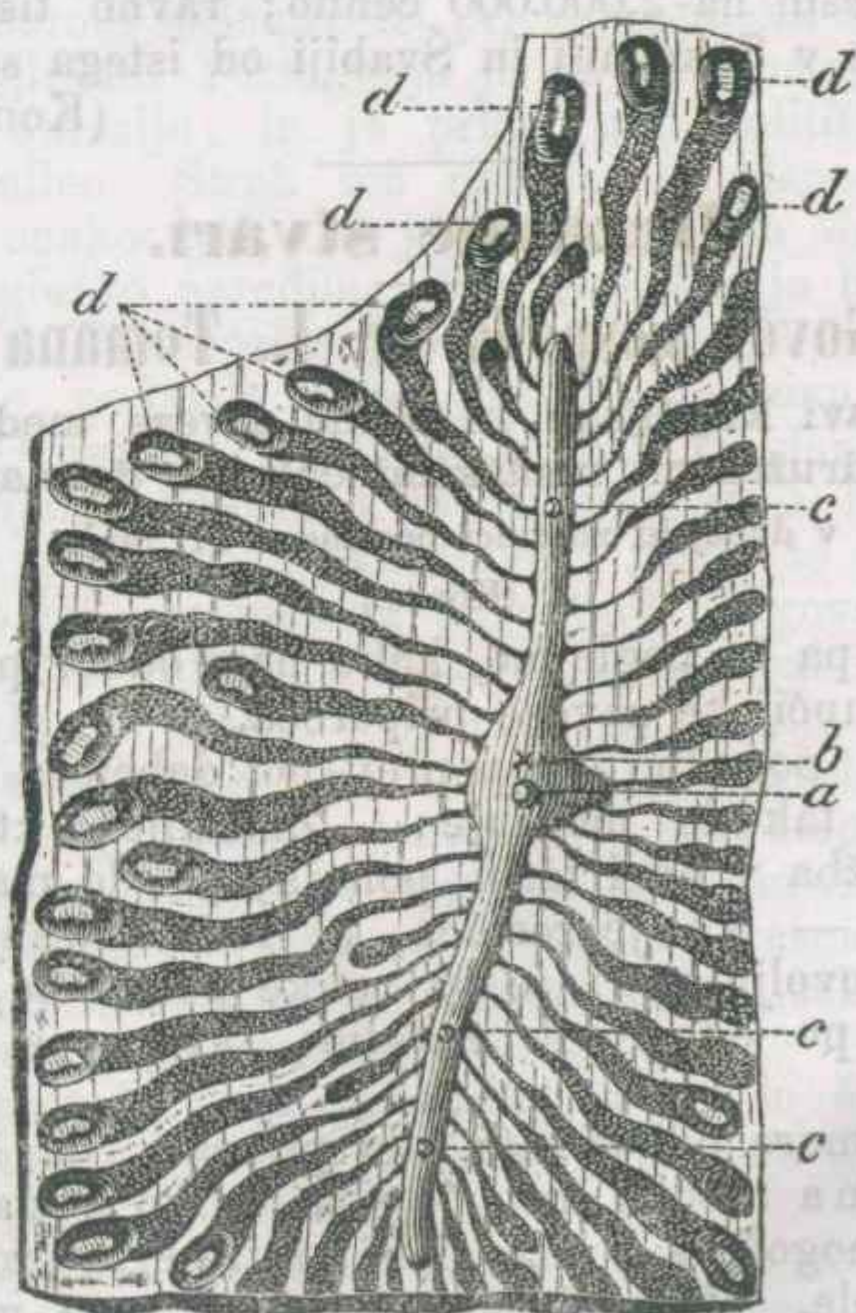
Najškodljivejši skorjin kupec je tisti, ki se navadno v smereki nahaja, to je: smerekin kupec ali knaver, kakor ga sèm ter tje imenujejo. On je najhujši sovražnik tega drevesa. Dolg je kake 2—2½ linije, akoravno se med večje kukce šteje. Štiri zobe ima na koncu vsake perutnice. Mlad ima rumeno, star rujavo ali pa zeló črno barvo, ktera se tudi preminja, ako je dolgo časa na zraku, to je: zunaj skorje. Ta kupec pa tudi druga drevesa, posebno bor, napada. Ako se v boru najde, ne smé se za borovega kukca vzeti, kateri je mnogo večji, ter pogostoma pod skorjo ležečih borov in malokdaj v smereki biva.

Smerekin kupec si za svoje gnezdo izbira skoraj zmirom debela debela, na katerih si luknje vrta tam, kjer večje veje nastajajo; le takrat se zavrtja tudi v slabe veje, kadar se v velikem številu razplodi. Posebno rad ima posekana ali bolna debela, pa se ne ogiblje tudi zdravih dreves, izmed katerih novo posekana najrajši ima. Izmed stoječih dreves se najrajši podá v tista, ktera imajo bolne korenine. Neposekanih in posušenih dreves se ne loti, ako so s skorjo pokrita; tudi štori mu ne teknejo prav. Včasih se nahaja v drvih, ki so na sežnje (klaftre) zložena, pa večidel le v gornjih polenih, kjer nerazkalane kose bolj čisla kakor razkalane. Topli in suhi kraji so mu prijetniši, nego senčnati in mokrotni, torej se rajši drži v visokih nego v nizkih krajih, torej si tudi išče v trebeži, ali v takem prostoru, kjer se drva sekajo, proti solncu obrnjenega roba, in v hribih južno za vetrom ležeče strani.

Skorjin kupec med tiste živali spada, ktere se imenujejo kebre ali hrošči, kajti ima podobo kebra. On

se ne zvali kot dovršen ali popoln keber. Kadar se iz jajca izmuzne, podoben je črvu ali gosenici, in se imenuje larva. Ta je nekaj sloka, debela, zamazano-bela, imá rujavo glavo, nog pa nima. Larva se zaprede ravno tako, kakor druge gosenice, v meh, ki se imenuje zapredek (Puppe). Iz tega zapredka, ki je tudi bele barve, še le pride dovršen keber, to je, skorjin kupec. Metulji tudi iz takih mehov ali zapredkov izhajajo. Toraj živi kupec najpred v jajcu, potem kot črv ali larva, po tem v mehu ali v zapredku in slednjič kot keber. Njegove podobe so tedaj štiri: jajce, črv, zapredek in keber. Sprememba iz podobe v podobo se pravi prepodobovanje. Kot keber in črv si živeža išče, torej le v teh podobah na drevesih škodo dela; v jajcu in zapredku počiva. Jajce, črv in zapredek so zmirom pod skorjo, keber pa skozi njo na svetlo prihaja.

Kadar je keber zimo preživil, začenja meseca malega travna (aprila) ali v začetku maja poletavati; drevesa vrta večidel takrat, kadar bukev poganja. Ako se ta žival v velikem številu zaplodi, mnogo kebrov pozimi v larvah ali zapredkih ostane, tako, da pozno v maji ali še le meseca rožnika (junija) rojiti začnejo. Na hribih, kjer je pozna toplota, tudi kupec kot keber pozno drevesa napada.

Pridjana podoba je en kos skorje, v kateri je od kukca navrtana prva luknja a. Ta luknja sega v ličje, v katerem si on in ona napravita votlino b. V tej vot-

*) Dobili smo po prijaznosti gosp. Vokavn-a tudi podobo.

lini se on in ona parita ali pojata, toraj jo imenujemo pojališče. Od te votline si predereta gori in doli 2—6 palcev dolgo pot, to je: glavni predor. Ta pot ali ta predor ima 2—4 luknjice c., to je: odduške.

Ona na obeh stranéh jajca nanaša, ki so bela, kakor mleko. Nanese pa 30—50—100 jajec. Vsako jajce leži v svoji jamici, in je s črvojedino pokrito. Predno vsa jajca znese, že se iz prvih jajec črvi ali larve valijo. Črvi izjedajo na stranéh glavnega predora vsaki za sebe zvite predore skozi liče, s katerim se redijo. Ti stranski predori so v začetku ozki, ker črv iz prvega malo hrane potrebuje, toraj malo ličja povžije. Ščasoma črv izrašča, širji postaja in več ličja povžije; torej so stranski predori po malem širji, in končajo v okroglaste votline d., kjer se črvi zapredajo.

Kadar kebri iz svojih zapredkov izlezejo, prevrtajo si skozi skorjo luknje, da izletijo in rojijo. Ako ne bi v istem letu valili, ne izletijo, temuč si izjedajo okoli svoje votline nepravilne ali neredne predore.

Skušén človek bode na skorji spoznal, ali je kukec še le pod skorjo zlezel, ali pa so že njegovi mladi izleteli. Ako bode na skorji kar eno luknjico videl, bode mislil, da je to prva kukčeva luknja, skozi katero je še le vlezal. Ako pa skorjo malo ostrže in najde 3—5 luknjic, ktere so od zgorej na vdol v ravni pedenj dolgi črti ali vrsti, takrat si misli, da je v njej glavni predor gotov, in da so se že morebiti črvi zapredli. Ako pa vidi mnogo luknjic, ktere so neredno ali nepravilno razdeljene, ko da bi kdo s šreteljni (debelimi Nr. 7—8) v skorjo vstrelil, takrat so mladi kukci izleteli. Prepodobovanje kukca je odvisno od kraja in vremena, in traja (trpi) 8—10—12 tednov. Njegov zaplodek utegne meseca rožnika (junija) ali vsaj malega srpana (julija) goden postati. V toplem vremenu mladi kukec še tudi utegne jajca znesti, pa njegov zaplodek tisto leto do godnosti ne doraste, in pozimi pod skorjo ostane.

Ta žival se silno pomnožuje, na nekterih drevesih se je že do 20.000 kukčevih parov našlo. V skorji 12 palcev dolgi in toliko široki se je našlo 1200 črvov ali zapredkov. Hudo se je razširjal od leta 1781. do 1783. po hostah nemških dežel, posebno v pogorji, ki se imenuje „Harzgebirge“, kjer se je njegovo število v posušeni drevesih na 2.000.000 cenilo; ravno tisti čas se je smerečje v Saksoniji in Švabiji od istega sovražnika uničevalo. (Kon. prih.)

Državne stvari.

Govor gospoda dr. L. Tomana

ob obravnavi kupčijske in colne zaveze med Avstrijo in združenimi nemškimi colnimi deželami

v dunajski zbornici poslancev 11. maja.

(Konec.)

„Zdaj pa še pogledimo, kako nam odbor posamezne točke te kupčijske zaveze priporoča.

On to pogodbo najpoprej po debelem obdeluje, potem pa tako-le modruje: „Znižanje, ktero nam colna združba v novi tarifi ponuja, je do malega malovredno.“ — To je resnica, al tisto znižanje, ktero mi unim dovoljujemo, je pa velike pomembe, in tako mora biti po odborovih načelih, ktera pa sem jaz spodbil.

Dalje mora odbor tudi sam priznati, da še za avstrijska vina ni bilo mogoče cola toliko znižati, da bi nam bilo mogoče s Francozi natecati se in prodajati ga v tuje dežele. Ves dobiček, kteri se nam v tem obziru iz te kupčijske pogodbe obeta, pojde le v dežele ogerske.

Dalje nam obeta odbor, da bode za prihodnje čase col stanovitén, kakor ga bomo zdaj ustanovili. Oj, moja gospôda, kakošna neki bode ta stanovitnost? — Pogodba, ki smo jo 1865. leta sklenili, je padla na bučanje in grmenje topov pri Sadovi že 1866. leta, in če bomo tudi še zanaprej — kakor bom pozneje razložil — pota gladili, kakor smo jih nesreči pri Sadovi gladili, in bomo za sprejem kupčijskih pogodb take razloge navajali, kakor je stanovitnost tarife, ktera bi imela do 1877. leta trajati, potem se lahko zgodi in se bo brž ko ne tudi zgodilo, da bo stanovitnost te tarife ravno tak konec imela kakor una, ki je bila ustanovljena 1865. leta!

Nadalje modruje odbor tako-le: „Važen vzrok sprejeti to pogodbo je ta, da se bo brezno, ki nas politiško loči, kolikor je mogoče, po tesni zvezi narodno-gospodarskih interesov zasulo.“ — Da, moja gospôda, brezno, ki nas politiško loči! Kako nam ta beseda velikansko doní na naša ušesa! Pa ne vem, ali posebno tačas, kadar gré za naše blagó? — Kaj pa je vendar to „brezno, ki nas politiško loči?“ Moja gospôda, politiško brezno, ki nas po udarcu, kterega smo dobili pri Sadovi od colno-združenih nemških dežel, od Prusije loči, ne more nikakor manjše biti kakor je danes. Sicer pa le to rečem: če bi šlo za to, da se to brezno dá le zasuti s tem, da mi svoje blagó, svoje premoženje va-nj pomečemo in se tako Nemcem pot v naše dežele naravna: ta čas, moja gospôda, ne bode vseh avstrijskih narodov volja, udeležiti se tega dela, ker jih ni misel, da bi iz tega vzroka sami sebe zatrli. Njim je dobro znano, da je Avstrija deloma ravno po colnih z Nemčijo storjenih pogodbah v nesrečo prišla, njim je znano, da je Avstrija ravno zato v nesrečo zabredla, ker se je zmiraj z nemško politiko pečala, nemškim bratom naklanjala take dobičke, kteri so pripomogli, da je poslednjič Prusija na čelo Nemčiji stopila. (Pravo! na desnici.) Da bi se politiško brezno napolnilo, ki nas od Nemčije loči, to je beseda, ki ne najde odmeva v srcu našem, in če vi (levičarji) hočete svoje blago v to brezno potrebusati, — Bog vam daj srečo; naš patriotizem se temu upira. Nam je znano, da za nas tukaj ni nikakoršnega dobička, pretí nam le gotova zguba. Tako politiko prištevam jez tistim rečem, ktere smo včasih utopije (domišlije) ali kaj družega takega imenovali.

Še nadalje pravi odborovo poročilo: „Ta pogodba se kakor celota že zato priporoča, ker je ves njen namen tak, kakoršen je navadno namen držav taci, ktere bi se rade v narodno-gospodarskem obziru tesno zedinile.“ — No tako, moja gospôda, jez berem iz teh besed nekaj, česar kakor Avstrijanec ne maram brati, in čemur bi tudi nikakor ne mogel pritrditi, da bi se mi in uni kdaj v narodno-gospodarskih rečéh tesno zvezali. Le zvežimo se v eno colsko celoto z Nemčijo, pa v kratkem bomo imeli nepriliko ali saj priliko na nekem drugem zboru — v Berolinu — adresu do ptujega kralja prevdarjati, ter bomo svete delali, kaj nam je še v drugih politiških, edinost zadevajočih okoliščinah početi. To pa, moja gospôda, se mora le na gomili, na razvalinah Avstrije zgoditi; jez pa Avstrijo še zmeraj med žive štejem, in kakor odkritosrčen avstrijsk domoljub moram očitno protestovati zoper tako početje. (Pravo! na desnici.)

V neki dalji točki je moral odbor sam spoznati, da bo ta pogodba nam škodljiva ter pravi: „Nektere reči v tarifi so žalibog, res take, da ne zadostujejo mnogim pravičnim željam, in res je, da bo posebno naša domača železninska, mašinska in tkavska obrtnija morala vso svojo moč napeti, ako se bo hotela s tujo konkurencijo poskušati. Še vé da to vrednost cele po-

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 10. junija 1868. ~

Gospodarske stvari.**Gospodarske skušnje.**

* Sadna drevesa prihajajo bolj rodovitna, ako se jim poletne mladike odlomijo. To so skušili na Francozkem, odkodar svetu o sadjereji največ dohaja poduka. Tako ravnanje so posnemali sadjerejci na Renu, drugi Nemci še malo o njem vedó. Odrežejo se polletne mladike (Sommertriebe) le takemu drevju, ktero malo ali celó sadú ne rodi, posebno na prosto stoječih pritlikovcih pa tudi visocih drevesih, posebno hruškah in jablanah. Dober vspeh se kmalu pokaže.

* Grozdno bolezen odvrniti priporoča prof. Peyrone v laškem časniku „Annuar. de Comiz. agr. 1868. str. 46“ pripomoč, ki je še boljša kakor samo žveplo. To sredstvo — apno zmešano z žveplom — je dalo laško ministerstvo kupčijstva poskušati posebnim komisijam. Vzame se apna 1 kilogram, *) ki se ugasi s 5 kilogrami vode, in potem se pridene žvepla 3 kilograme. Ta zmes se dobro kuha celo uro, da se z apnom žveplo popolnoma zmeša; ako je mešanica pregosta, prilije se nekoliko vode; potem se vsa zmes še le bolj redka naredí s tem, da se prilije 1 hektoliter **) vode. S to apnato-žvepleno vodo se z zidar-skim pinzeljnom grozdje in perje poškropí — in čez 3 dni ni ne sledú ne tirú več od plesnjivca.

Smerekin kupec (knaver)**in pomočki zoper njega.**

Poslovenjeno po spisu gosp. J. Vokavn-a.

(Konec.)

Da se ti sovražnik kupec odvrne, imamo tri pomočke:

1. Tiči se morajo varovati, ki kebre sploh, posebno pa kukce, pokončujejo.

2. Tista drevesa in tisti drevesni kosi, v katerih svoja jajca nanaša, se morajo iz hoste spravljati, da ne bo imel podlage, kjer bi se zaplodoval.

3. Ako se je pa že v hosti zaplodel, morajo se novo posekana drevesa tje polagati, kjer se kupec v večem številu pričakuje, kajti takošna drevesa najrajši napada in na tistih se najlože vloví ter pokončuje.

K 1. Žolne, detli, detličí, brglezi, senice in kraljički so tiči, ki največ skorjinega kukca pokončajo. Pozimi preiskujejo senice s kraljički vkup drevesa, kakor da

*) 1 kilogram (po francoski vagi) je 1 funt ali 1 libra, 25 lotov in $\frac{5}{8}$ kvinteljcev — tedaj 1 funt in še dobre 3 četrta funta po dunajski vagi.

**) 1 hektoliter meri 1 dunajsko vedro, 30 bokalov in $2\frac{1}{2}$ maslica.

bi jih v najemu imele, in kupec se ne samo izpod skorje, temuč tudi iz maha in korenine izvlačuje, kjer je včasí skrit. Ob času rojenja se kupec po vetru v velikem številu na hišne strehe zaganja, in ondi ga lastovke, pastirinke in šmarnice polovijo. Toraj se morajo ti tiči popolnoma varovati.

K 2. Drevesa, po vetru in snegu podrta ali polomljena, v nemar puščeni vrhi, les, ki se za poslopje potrebuje, žagovniki, drva v sežnjih (klaftah) zložena in vejovje ali nerazkalano hlodje služijo, dokler še skorja ni suha, kukcu za podlago, kjer svoje mlade valí. Tak les se mora pred rojenjem kukca, to je, še malega travna (aprila) iz hoste spraviti. Ako bi pa to mogoče ne bilo, mora se les olubiti ali obeliti, da kupec ne najde skorje, kjer bi si luknjo navrtal. Ako bi se takšen les ob rojenji kukcev v hosti puščal, mora se vsaj meseca rožnika iz hoste spravljati, skrbno lubiti in skorja požigati. Ako bi se pri olubljenji mladi kebre opazovali, morajo se plahte podgrinjati, da uhajati ne morejo. Olubljenje se ne smé za nepotrebno imeti, in ne sme se misliti, da je dosti, ako se omenjeni les iz hoste spravi. Kupec, ki v oddaljenih krajih izpod skorje izmukuje, se v hosto povrača, in skušnja nas uči, da, v nakupičenih žagovnikih izvalivši se, veliko škodo po hostah napravlja.

Al to vse še ni dosti, da bi se kukca obranili; on tudi drevesa napada, ki so zdrava videti, pa vendar hirajo, posebno taka drevesa, ki so po vetru v korenini omajana. Tudi ob času rojenja vihar več ur daleč kukce zaganja v najlepše hoste, kjer celó zdrave smerke navrtajo. Toraj je potrebno, da se od začetka rojenja več tednov pridno hoste prehajajo.

Ako se je kupec kam zavrtal, najde se navadno črvjédina na deblenem mahu in na paječini; ona se tudi na tla vsiplje, ako se s sekiro na deblo udarja. Tudi se smola na navrtanih luknjah nabira. Ako se še pri vsem tem o nazočnosti kukca dvomi, se z železom obit drog v roke vzame in preišče se skorja, ali bi se ne dala kje odlušiti in kukčeva zalega najti. Ako kupec nekoliko tednov pod skorjo biva, začenjajo drevesa hirati, iglice še celó zelene spadajo; vrhi redki, rumeni in rdeči postajajo. Kadar si je kupec predore napravil, dobiva skorja blede in sivo barvo, in se luščiti začinja. Vsa takošna drevesa se morajo, predno kupec odleti, posekati in olubiti; skorja se mora koj požgati.

K 3. Skušnja nas uči, da kupec živa stoječa drevesa zapušča, ter se v novo posekana in še zelena drevesa spravlja, ako se mu priložnost ponudi. Toraj se mu, ako se v večem številu zaplodi, po vetru polomljena ali drugač poškodovana ali v rasti zaostala in slaba drevesa nalašč polagajo, da se v nje spravi in tam vloví. To so tedaj tako imenovana lovilna drevesa. Tri ali štiri tedne pred rojenjem, mar v začetku

malega travna (aprila), se morajo tje polagati, kjer se kukec v večem številu pričakuje.

Da lovilna drevesa ostanejo dolgo zelena, zato se jim veje ne smejo odsekavati; tudi je dobro, ako se na hlode ali kamne polagajo, da se kukec okoli in okoli zavrtati more. Ako so prva drevesa kukcev polna, se priložiti imajo druga.

Brž ko se spozná, da so glavni predori v lovilnih drevesih gotovi, in da so si črvi stranske predore napravili, morajo se drevesa olubiti. Ako se črvi še niso zapredli, je dosti, da se skorje notranja stran proti solncu položi, kajti solnčna moč črve mori. Ako pa se gotovi kebre že najdejo, mora se previdno lubiti, skorja sežgati in okrog ognja žrjavica naložiti, da iz skorje lezeči kebre uhajati ne morejo. Dobro bode, da se tudi veje in oklestki lovilnih dreves požgejo, v katerih se včasih plemena malih kukcev nahajajo. Vsi kukci pa se ne zavrtajo v lovilna drevesa, torej je potrebno, da se tudi na stoječa drevesa pazi. Kadar pa se večidel hosta od črva suši, takrat ne pomaga drugo, kakor da se vse poseka, kar je bolno. Pri sekanji se morajo drevesa, ki so že dolgo časa suha, od tistih ločiti, ki so še le začela sušiti se. Prva je črv že zapustil, v drugih pa še vrta, in ta se morajo pred posekati, olubiti in iz hoste spraviti. Skorja posekanih dreves se mora sežgati.

Drevesa, dolgo časa suha, se morajo vselej olubiti, če tudi črva ni v njih, sicer les trohni, da ni več za nobeno rabo.

Kakor se je že omenilo, se v ličji ustavljen sok skisa in spridi, da na zadnje les razjeda. Kadar skorja siva postaja, se sok le kisa, les pa ni še poškodovan, takrat se morajo po kukcu navrtana drevesa posekati, olubiti in popolnoma posušiti, da se za rabo prihranijo. Tudi je dobro, da se takošna drevesa v tekočo mehko vodo denejo ali brž ko je mogoče splavijo, ker se tako lesov sok, bodi-si dober ali spriden, najbolje iz lesa spravi.

Gospodarska novica.

* 3000 goldinarjev je razpisalo ministerstvo darila, kdor pové sredstvo, kako bi se dala navadna kuhinjska sol predelati, prav za prav pokvariti v živinsko sol. Le tak pa prejme obljubljenih 3000 gold., kdor nasvetuje sredstvo, 1) ktero soli ne dela zoperne živini po okusu ali duhu, pa tudi ni zdravju škodljivo; 2) strupena ne sme biti taka primešanica celó nič; 3) primešanica mora biti takošna, da se nikakor ne dá ločiti od soli samo po mehanični poti, kemiško pa le zeló težko in z velikimi stroški; 4) tako pokvarjena sol ne sme biti za živež človeški pripravna; 5) nasvetovano prenašanje kuhinjske soli v živinsko ne sme več stroškov prizadati, kakor je stalo pri dosedanji živinski soli. — Kdor vé nasvetovati tako sredstvo, naj ga do konca tega meseca naznani c. k. ministerstvu kmetijstva na Dunaj, ktero bo potem stvar dalo presoditi.

Državne stvari.

Različne misli.

Slovanska vzajemnost je misel plodovita. Slovanska plemena naj si pomagajo vzajemno. Vsak dobiček, vsak napredek posamnega plemena hodi na korist vsemu slovanskemu rodu.

Vsako pleme vendar naj ohrani pred vsem drugim svoje bistvo; ni eno naj se drugemu ne žrtvuje tako, da bi se samo potujilo, da bi izgubilo slovanski značaj.

Vzajemno podpiranje pa je raznovrstno.

Pomagamo drug drugemu, če se učimo eden od drugega, če si knjige in sploh umotvore zamenjavamo, vzajemno pospeševaje si slovstvo, če narodne svetkovine vzajemno obiskujemo, če v vsem sočustvujemo in se sploh moralno med sabo podpiramo. Vzajemnost v tem smislu obsega lahko celo slovanstvo, ne gledé na različne države, v katerih ono prebiva.

Drugo spet je politično sodelovanje in podpiranje zlasti v zakonodelnih zastopstvih. Na to stran si pa zdaj, kakor stvari stojé, še avstrijski Slovani ne morejo več vsi pomagati, kar je dvalizem potegnil črto ločnico po avstrijskem ozemlju.

Reklo pa se je zgori, da vsako pleme mora pred vsem narodno živetje ohraniti. Vsaka stopinja, ki jo kani ktero slovansko pleme storiti po svojih zastopnikih, mora se izmeriti in presoditi po tem glavnem vodilu, je li pogubna? Ta pravec, ta cilj mora biti nepremičen, nespremenljiv, niti ga sme ktera strast kdaj zatemniti in prikriti.

Jako spremenljive pa so vnanje okolnosti, in kakor se predrugačijo te dane, od nas nezavisne okolnosti, treba bode, držeč se rečene zvezde prehodnice, obračati tudi lastno vedenje in ravnanje.

Avstrijo, na primer, bilo je (v teoriji) mogoče na več načinov urediti, vsaka uredba pa bi imela drugačne nasledke za našo (slovensko) narodnost ter bi se zahtevalo od slovenske strani drugačno postavljenje in obnašanje proti nji.

Avstrija centralizirana, z absolutizmom, po Bachovo oprta na nemštvo, namenjena je bila grob biti vsem inoplemenikom (drugim plemenom) ter jih je vse skup klicala na odboj in upor; — oprta pa na národno enakopravnost in z varčnim gospodarstvom ne bi bila toliko pogubna kakor una.

Centralizirana Avstrija, ustavna na videz in z umetno izvitimi večinami, bila bi le celó celó bolja od Bachove; — resnično ustavna in trdno po pravilih narodne enakopravnosti osnovana pa, z osrednjim pravično sestavljenim zborom v enem središču, v katerem bi Slovani in drugi prijatelji enakopravnosti večino imeli ter polagoma v samem središču cesarstva moč na-se potegnili, bila bi jako ugodna za avstrijsko slovanstvo.

Načela diplome od 20. oktobra 1860, — ktero so pa stanovavci manjše polovice cesarstva vsi brez razločka narodnosti odbijali ter jo zdaj, prejemši v dvalizmu znatne dobičke, še bolj odbijajo — bila bi državni moči ugodna, toda izpeljana v duhu Goluhovskega bi javalne nosila Slovanom dobrega sadú.

Schmerlingova izpeljatev te diplome merila je sicer očitno na podkrepo nemškega življa s pomočjo birokracije in umetnih većin v zastopstvih, pa vendar če bi se je bili poprijeli in držali vsi Slovani z Romani vred, ne bi bila, mislim, imela za slovanstvo takih nasledkov, s kakoršnimi mu dvalizem žuga.

Schmerlingov naslednik Belkredi namerjal je izprva, kakor kaže, neko pošteno dorazumenje vseh avstrijskih narodov, le škoda, da so že stari Rimljani tožili, kako jim je pravičnost, poslednja izmed nebeščank, ta svet zapustila.

Prišla je razdvojba cesarevine (dvalizem). Ali bi jo bili vsi avstrijski Slovani skup ubraniti mogli, to je vprašanje nerešeno; da je Slovenci sami niso mogli, to je očitno. Doklej bode držal se dvalizem, zlasti če se avstrijske armade v jedru ne dotakne, to ni znano nikomur.

Recimo, da učaka nekaj več let nego si ta ali oni domišljuje, — kako naj se za ta primer vladajo tostranski Slovani in zlasti Slovenci?